

SUPORTS I RECURSOS PER A LA INCLUSIÓ

CENTRES DE SECUNDÀRIA

**ASPECTES A TENIR EN COMPTE EN L'ANÀLISI DE
L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT EN EL CENTRE**

SUPORTS I RECURSOS PER A LA INCLUSIÓ CENTRE DE SECUNDÀRIA

ASPECTES A TENIR EN COMPTE EN L'ANÀLISI DE L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT EN EL CENTRE

Introducció

Avançar en la inclusió comporta augmentar la qualitat educativa per a tot l'alumnat en els contextos ordinaris. Un aspecte cabdal dins d'aquest procés és el d'anar reduint les barreres a l'aprenentatge i a la participació que l'alumnat es pot trobar. Les barreres provenen de la mateixa acció educativa o de funcionament i organització del centre. Així, s'ha vist que les dificultats per avançar en la inclusió poden trobar-se a l'aula, en el professorat, en el centre, en les famílies o en la comunitat. Progressivament es tracta de respondre a la necessitat de que tots els alumnes aprenguin i participin tant com sigui possible a l'escola i a l'aula, posant especial atenció en l'alumnat que presenta risc de marginació, de fracàs escolar o que té necessitats educatives especials. En aquest procés, és imprescindible la col·laboració i implicació de tota la comunitat educativa, així com la utilització d'estratègies diverses i flexibles.

Reduir les barreres a l'aprenentatge i a la participació que poden tenir els alumnes també implica mobilitzar recursos i generar suports en els contextos ordinaris. Sempre hi ha més recursos per donar suport a l'aprenentatge i a la participació de l'alumnat dels que habitualment s'utilitzen. Hi ha recursos de l'alumnat i de la interacció entre iguals que estan infrautilitzats, així com del potencial de l'equip educatiu per millorar les situacions educatives i per donar suport al desenvolupament de l'alumnat.

Els recursos i suports per a la inclusió s'han d'entendre en sentit ampli, tal com es defineix a l'*Índex per a la inclusió*¹: es tracta d'una idea més àmplia de suport i "es defineix com totes les activitats que augmenten la capacitat d'un centre educatiu per atendre la diversitat de l'alumnat. Donar suports als individus representa només una part dels intents que es fan per millorar la participació de l'alumnat, també es proporciona suport quan el professorat planifica les unitats didàctiques tenint en compte tot l'alumnat, quan reconeix que els estudiants disposen de diferents coneixements previs, de diferents experiències i estils d'aprenentatge, o quan l'alumnat s'ajuda mútuament."

El concepte d'inclusió demana també una nova mirada pel que fa a la utilització i prioritització dels recursos del centre que s'han de posar a disposició de tot l'alumnat amb intervencions que afavoreixin l'aprenentatge i la participació, tant com sigui possible, dins dels grups classe de referència. Els recursos humans, materials i metodològics han d'estar a disposició de la diversitat dels grups classe.

¹ Booth, T i Ainscow, M (2002): *Índex per a la inclusió*. Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva Editat i produït pel Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE). Mark Vaughan. Document traduït i adaptat al català pel **Grup de treball sobre escola inclusiva** de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona format per: Ester Miquel, David Duran, Josep Font i Climent Giné.

Finalitats del document

Avançar cap a pràctiques i polítiques progressivament més inclusives requereix una reflexió i revisió del que es fa en el centre educatiu, per anar introduint millores a nivell metodològic i organitzatiu de manera que tot l'alumnat pugui participar i aprendre.

Aquest document pretén ser una guia pels centres que, de manera autònoma o amb el suport dels serveis educatius, pretenen realitzar processos de millora en aquesta direcció. És un instrument que suggereix una recollida d'informacions sistemàtiques sobre l'atenció a la diversitat del centre educatiu per tal que la Comissió d'Atenció a la Diversitat disposi d'elements per a la reflexió des d'un punt de vista global. Es tracta de reconèixer tot allò que funciona i cal consolidar, valorar els aspectes que es podrien millorar per atendre l'alumnat que troba barreres a l'aprenentatge i a la participació, així com millorar la resposta a les necessitats educatives de tot l'alumnat. Analitzar el que es fa, de quins recursos es disposa, quin tipus de suports s'estan realitzant, si s'han dut a terme els progressos esperats... Tot això comporta una revisió de la pràctica per poder millorar allò que el centre valori més necessari i possible.

La finalitat és la de disposar d'elements per la reflexió i l'anàlisi en un treball constructiu de l'equip educatiu del centre, afavorint que sorgeixin iniciatives i propostes tenint en compte la realitat i les possibilitats del centre, tot caminant vers una escola més inclusiva. Amb aquest treball el centre educatiu podrà disposar d'una fotografia global sobre la situació de l'atenció a la diversitat en el centre.

**ASPECTES A TENIR EN COMPTE EN L'ANÀLISI DE
L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT EN UN CENTRE DE SECUNDÀRIA**

1. Dades del centre i del professorat

Alumnat i professorat				
DADES GLOBALES DEL CENTRE	ESO	BATXILLERAT	CICLES FORMATIUS	ALTRES
Nombre d'alumnes del centre				
Mitjana d'alumnes per aula				
Nombre d'aules del centre				
Nombre de grups per nivell				
Nombre de tutors/es				
Nombre total de Professors/es				

Professorat i professionals per l'atenció a la diversitat	
	Nombre
Tutors	
Professorat no tutor	
Orientador educatiu	
Mestres pedagogia terapèutica	
Tutors/es aula acollida	
Orientador/s USEE	
Educadors/es USEE	
Auxiliars educació especial	
Tècnic en integració social	
Altres	
Nombre total	

Nombre professors/es que intervenen a cada grup classe							
1r		2n		3r		4rt	

2. Cultura de centre: projectes, context i participació

Anàlisi dels projectes que té endegats el centre educatiu, valorar si l'atenció a la diversitat ha preocupat al centre o si no ha estat un tema prioritari. Pot ser útil recollir informació en relació als següents aspectes:

- Documents escrits que recullen acords de centre i ús que se'n fa: programacions, mínims curriculars, criteris d'avaluació, pla d'acció tutorial, pla d'acollida, pla de mediació, pla de convivència, reglament de règim intern, programacions transversals de determinats continguts, tipus de crèdits de síntesi, criteris d'acreditació i promoció...
- Capacitat de fer propostes, de prendre decisions, de portar-les a terme i d'avaluar-les. Presència del treball en col·laboració. Espais d'intercanvi de materials i programacions.
- Participació de l'alumnat al centre: projectes, delegats, espais en els que participen, delegació de responsabilitats en l'alumnat.... Participació, relació i col·laboració amb les famílies.
- Espais de relació i treball amb la comunitat escolar i amb institucions de l'entorn.

En definitiva, es tracta d'analitzar la capacitat del centre en trobar respostes creatives respecte l'atenció a tot l'alumnat, especialment als que manifesten necessitats educatives especials.

3. Mesures per atendre a la diversitat a nivell de centre

Analitzar els criteris per a la distribució i l'ús dels recursos humans, organitzatius, temporals i materials. Compartir la gestió dels recursos específics assignats al centre per a l'atenció a la diversitat dels alumnes.

3.1 Concreció de les hores setmanals previstes per a l'atenció a la diversitat segons el grau de complexitat del centre

Modalitats organitzatives per l'atenció a la diversitat . Ús de les hores per atendre la diversitat.				
Recursos	Nivell	Nombre d'alumnes atesos	Nombre de professorat implicat	Hores de dedicació setmanals
Programes de diversificació curricular: aula oberta, estades a empreses...				
USEE				
Aula Acollida				
Altres				

Altres mesures organitzatives : desdoblaments, agrupaments flexibles, tutorització individual o en petit grup...										
Matèria	Tipus de Mesura	1r		2n		3r		4rt		Total hores

3.2 Treball de col·laboració

Objectius, funcions i dinàmica dels equips docents. Participació de l'equip de diversitat. Treball en equip. Equips docents reduïts i continuïtat en el cicle.

Tipus de coordinació dels tutors/es amb el professorat especialitzat en relació al treball amb l'alumnat amb necessitats educatives especials o amb altres alumnes de la classe.

Com i on es prioritzen les demandes d'atenció i intervenció en relació a alumnes?

Equip docent CAD Psicopedagog/a EAP

Juntes d'avaluació: objectius, funcions i dinàmica. Participació de l'equip de diversitat. Revisió dels suports i les metodologies per atendre la diversitat.

Es fan propostes i s'arriba a acords en relació a alumnes o grups? S'afavoreix la participació activa d'altres professionals?

Participació del professorat especialitzat (orientador/a, professor/a de pedagogia terapèutica) o d'altres professors que fan atenció a la diversitat a les reunions de programació dels departaments.

Hi ha un responsable o referent de l'atenció a la diversitat en el centre?

Comissió d'atenció a la diversitat: objectius, funcions i dinàmica. Membres, periodicitat, temes que es tracten, presa de decisions. Revisió dels suports i mesures o acords presos.

Coordinació pedagògica: objectius, funcions i dinàmica. Professorat o càrrecs implicats. Coordinació amb els departaments. Temes que es tracten, influència en l'estructura del centre. Treball que es porta a terme.

Departaments: nombre total. Ús de les hores de coordinació dels caps de departament. Tasques que realitzen en relació a l'atenció a la diversitat.

Comissió Social: membres, periodicitat, temes que es tracten, presa de decisions.

Claustre: Es fan sessions de claustre per compartir, revisar i fer propostes per la millora de l'atenció a la diversitat i la inclusió?

Es fan sessions de claustre per compartir, revisar i fer propostes per la millora de l'atenció a la diversitat i la inclusió?

4. Acció tutorial

Criteris per a la distribució dels tutors/es. Durada de l'acció tutorial d'un grup: curs, cicle...
Tutories compartides.
Reunions de coordinació de tutors/es.
El tutor/a és el referent en relació als alumnes amb més barreres a l'aprenentatge i a la participació? (nouvingsuts, alumnes amb necessitats educatives especials, dificultats d'aprenentatge...).

El pla d'acció tutorial / la coordinació de tutories té en compte :
Treball de cohesió del grup i inclusió de tot l'alumnat en el grup classe.
Existència d'acords o programacions transversals de determinats continguts més procedimentals (carpetes, agendes, normes per escriure i presentar treballs, normes ortogràfiques, ús de materials com carpetes, diccionaris...) i actitudinals (resolució de conflictes, ajudes individuals, càstigs...).
Es fan sessions de tutorització individual o en petit grup pels alumnes que ho necessiten? Es fan entrevistes amb els alumnes que preocupen? Entrevistes amb famílies: freqüència, tipus, participació dels professors que atenen la diversitat.
Orientació personal i professional: qui ho assumeix (tutor/a, orientador/a, psicopedagog/a de l'EAP, coordinador/a de cicle, coordinador/a de quart...), vinculació amb la programació de tutoria.

5. Mesures per atendre la diversitat a l'aula

Anàlisi i identificació de l'existència de pràctiques d'aula que afavoreixin l'atenció a la diversitat a l'institut.

Treball amb dos professors/es a l'aula

Programació diversificada

Activitats adaptades per a diferents graus de dificultat

Treball en grups cooperatius

Atenció individualitzada dins l'aula a partir de plans de treball individual, contractes didàctics de treball...

Ús de noves tecnologies (moodle...)

Ús d'estratègies d'autoregulació dels aprenentatges (pautes d'autoavaluació, bases d'orientació...)

Grau de sistematització i coneixement d'aquestes mesures per part de tot el professorat de l'institut.

Gestió de l'aula: estratègies més habituals de gestió de l'aula per part del professorat; resolució dels conflictes, participació de l'alumnat, clima de l'aula, ambient de treball. Identificació dels grups amb més dificultats

6. Intervenció de l'orientador/a, del/a professor/a de pedagogia terapèutica i del professorat que atén la diversitat

Es tracta d'analitzar quin tipus d'intervenció fan aquest professorat especialitzat del centre; també, la intervenció dels altres professors/es que tenen hores per atendre la diversitat. S'ha de veure també com intervien i es coordinen amb la resta del professorat del grup.

Es col·labora i es dóna suport a tots els alumnes amb dictamen?
A tots els alumnes? A quins?
Com i on es fa el suport?
Quines competències bàsiques i continguts es prioritzen?
L'orientador/a i el professorat de pedagogia terapèutica participen a les reunions de programació ordinàries? (departaments, d'equip docent, de nivell...)
Es fan altres reunions de programació?
Es comparteixen i es donen a conèixer els recursos i les adaptacions a nivell de tot el centre? Com ?
Hi ha acords al centre en relació al que serien les competències bàsiques per assolir el graduat en ESO? Hi ha documents escrits?

Intervenció del/de la psicopedagog/a, del/de la professor/a de pedagogia terapèutica i del professorat que atén la diversitat						
Nivells o cicles	Qui fa el suport	Dins l'aula	Fora de l'aula	Grups reduïts	Col·labora adaptacions de materials	Altres

7. Altres recursos humans per atenció a l'alumnat amb necessitats educatives especials

Identificar quins professionals estan intervenint en relació a alumnes concrets donant suport directe. Conèixer i compartir el tipus d'intervenció que s'està fent per part dels diferents professionals, analitzar punts en comú entre les diferents intervencions per afavorir la col·laboració, evitar actuacions repetitives o poc coherents.

Altres recursos humans per a l'atenció de l'alumnat amb necessitats educatives			
	Hores setmanals de dedicació	Periodicitat	Nombre alumnes atesos directament
Professor/a de pedagogia terapèutica			
Orientador educatiu			
Logopeda (CREDA)			
Mestre itinerant visuals (CREDV)			
Educador d'EE			
Auxiliar d'EE o vetllador			
Fisioterapeuta			
Escolarització compartida			
Altres			

8. Professionals que fan assessorament en relació a la inclusió de tot l'alumnat

Saber quins professionals (psicopedagog/a EAP, treballador/a social, assessor/a d'ELIC, assessors de serveis educatius específics, suport de professionals de Centre d'educació especial, altres assessors...) estan realitzant tasques d'assessorament en el centre en relació a la inclusió, des d'una perspectiva àmplia i per a tot l'alumnat.
Conèixer i compartir el que s'està fent per part dels diferents professionals: tipus d'intervenció, continguts que s'estan treballant i àmbits en els que s'està intervenint.
Analitzar conjuntament punts en comú entre les diferents intervencions per afavorir la col·laboració, evitar actuacions repetitives o incoherències.
Es facilita l'observació/participació dels assessors dins l'aula? A les reunions d'equip docent? A les juntes d'avaluació?
Actuacions i col·laboració dels serveis educatius en el pas de primària a secundària: orientacions per a realitzar l'acollida, per atendre la diversitat, presentació dels alumnes amb més necessitat de suport.

Professionals que fan assessorament en relació a la inclusió de tot l'alumnat			
	Hores setmanals dedicació	Periodicitat	Tipus d'intervenció. Continguts de l'assessorament i àmbits d'intervenció
Psicopedagog/a EAP			
Treballador/a social			
Assessor/a d'ELIC			
Assessors/es de serveis educatius específics (CREDA, CREDV, SEEM):			
Suport professionals de CEE			
Altres assessors			

9. Alumnes i grups amb més necessitat de suport

Es tracta d'analitzar quins grups i alumnes tenen més necessitat de suport de cara a replantejar com s'estan fent els suports o a prioritzar-los per a un nou curs escolar.

Alumnes i grups amb més necessitat de suport														
	1r			2n			3r			4t				
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C		
Grups amb més necessitat de suport														
Alumnes amb nee greus i permanents														
Alumnes als quals se'ls ha fet un pla individualitzat o adaptació														
Alumnes als que els cal un pla individualitzat o adaptació														
Alumnes nouvinguts														
TOTAL														